

Lauge Koch-sagen - en strid om Grønlands geologiske udforskning

Af Søren M. Kristiansen, *GeologiskNyt*

I en ny bog om grønlandsforskningen i 1930-erne, fortæller Christopher Jacob Ries historien om, hvordan det geologiske samfund i Danmark blev lammet af stridigheder, som endda endte i Højesteret. Bogen giver et enestående indblik i den tidlige udforskning af Grønlands geologi, samt i hvordan en faglig strid kan opstå og eskalere. Denne glimrende bog er primært baseret på historiske kilder og er yderst underholdende, lærerig og tankevækkende for os geologer i dag.

Denne populære, velskrevne bog "Retten, magten og æren – en strid om Grønlands geologiske udforskning", af Christopher Jacob Ries (CJR), er baseret på hans ph.d.-afhandling i historie. Den handler om geologen Lauge Koch, som var en verdenskendt Grønlandsforsker, der i 1930-erne kom i en bitter strid med stort set hele den resterende danske geologiverden. Det resulterede i, at 11 danske og tyske geologer anklagede Koch for en lang række mistolkninger, overdrivelser og udeladelser af andres arbejder.

Men det er ikke kun geologi, der fortæles om. Også retssagen i Haag, hvor Danmark fik ret til Grønland samt de forskellige Grønlandsekspeditioner, beskrives levende, og det sættes alt sammen ind i en spændende ramme omkring den retssag, som Lauge Koch rejste mod "de 11" for ærekrænkelser.

Persongalleriet

Bogen indledes med en kort introduktion til Lauge Koch og de personer, som var involveret i fejden imod ham. Her bliver Lauge Koch kort introduceret som en meget karismatisk leder af talrige Grønlandsekspeditioner. De personer, der kom til at stå imod ham i retssagen for beskyldninger om videnskabeligt fusk, kaldes "de 11". Flere af disse elleve personer er da også velkendte for senere generationer af geologer: Victor Madsen, O.B. Bøggild, Karen Callisen, Christian Poulsen, Alfred Rosenkrantz, Richard Bøggvad, Helge Gry, Arne Noe-Nygaard og Knud Jessen.

Resten af bogen er opdelt i tre hovedsnit som tilsammen giver et glimrende overblik over konflikten, det som gik forud, samt hvad striden medførte for dansk geologi.

Grønlandsforskning og geopolitik

I denne fortælling om konflikten og retssagen mellem "Lauge Koch" og "de 11" er

der også en mængde andre oplysninger om datidens geologiske forskning. Der fortæles også om, hvordan Lauge Kochs metoder til udforskningen af Grønland adskilte sig fra tidligere tiders metoder, logistikken her i Danmark, finansielle problemer, faggrænse-stridigheder og meget andet. Det fremstår alt sammen interessant og relevant, når det flettes ind i den store historie om retssagen.

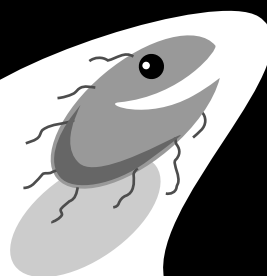
Der fortæles også om, hvordan regeringen, i særdeleshed statsminister Th. Stauning havde interesser i at få udforsket især Østgrønland. I begyndelsen af 1930-erne var det nemlig ikke afgjort, hvem der havde retten til Østgrønland. Efter Norge havde forsøgt at annektere dele heraf, vandt Danmark således en retssag ved domstolen i Haag bl.a. på baggrund af Lauge Kochs mange videnskabelige publikationer. Der var også et ønske om at finde guld og hurtig profit indblandet, for Grønland blev i 1930-erne faktisk fremstillet som "Danmarks store Lotteriseddel."

Konflikterne

CJR forsøger igennem hele bogen at klarlægge, hvordan og hvorfor de personlige konflikter imellem hver enkelt af "de 11" og Lauge Koch opstod. Dette er også bogens centrale omdrejningspunkt. Lauge Koch fremstår herved som en dygtig forskningsleder, der med alle midler forsøger at styre og lede Grønlandsforskningen (dengang stort set lig med geologisk forskning!), for hurtigt at få overblik over Grønlands geologi, samt effektivt at producere mange resultater og publikationer. "De 11" fremstår derimod som en uhomogen gruppe, der alle kommer i klemme i denne

VI HAR JORD I HOVEDET ..!

- og plads til mere

Bioteknisk Jordrens SOILREM er Danmarks landsdækkende jordrensere, når det gælder olie- og kemikaliefurening – med anlæg i Kalundborg, Esbjerg, Aalborg og på Ærø, Samsø og Bornholm.

Kontakt os på tlf. 59 50 46 68.

Bioteknisk Jordrens
SOILREM
- jordens bedste valg

effektiviseringsproces og centralisering, hvor udenlandske eksperter blev foretrukket frem for danske. Men det betød jo ikke nødvendigvis, at de havde uret i deres faglige kritik!

Det skal ikke her afsløres, hvordan Landsretten og til slut Højesteret dømmer, men jeg kan kun opfordre til selv at læse bogen, for den bliver mere og mere spændende, og det hele afsluttes med en slags efterskrift, hvori personlige og forskningsmæssige konsekvenser af udfaldet beskrives.

Eftertanker

Striden dengang handlede tydeligvis om mange ting, som CJR igennem hele bogen langsomt og spændende får fortalt. Under læsningen af bogen kan det derfor ikke undgås, at man drager paralleller til i dag.

Det er tankevækkende, hvordan en – i hvert fald på papiret – faglig strid kan have så mange undertoner med personlige og politiske/økonomiske konflikter. Allerede dengang var de stridende klar over, at Hø-

jesteret ikke var det rigtige forum til afgørelsen af en faglig strid, men erkendte, at de ikke havde anden mulighed. Det fortæller i hvert fald undertegnede, at vi inden for naturvidenskaben bør have en form for faglig domstol hvor løgn, bevidste udeladelser og tyveri af materialer kan behandles. Men også at stridigheder om fortolkninger og forståelse af geologi høre hjemme i – ja, netop – i fagblade som GeologiskNyt og Meddelelser fra Geologisk Tidsskrift. Bl.a. fordi disse diskussioner jo netop gør geologien så spændende!

Hvem havde ret?

Til slut vil jeg også komme med en opfordring. Efter at have læst bogen sidder jeg – måske som mange andre geologer – tilbage med et stort spørgsmål: Hvor meget faggeologisk substans var der i de anklager, som “de 11” fremlagde imod Lauge Koch i deres indlæg i “Meddelelser fra Dansk Geologisk Forening” fra 1935? Det kan være, at CJR har nedtonet det fag-

geologiske i denne populære bog, men jeg vil meget gerne have min nysgerrighed stilleret. For det er vel afgørende for at forstå, hvem der havde “retten, magten og æren”. Men måske en af læserne kan hjælpe?

Christopher Jacob Ries: Retten, magten og æren. Lauge Koch Sagen – en strid om Grønlands geologiske udforskning. 368 sider. 349 kr. Lindhardt og Ringhof. ■

Kort nyt

Varmerekord i Grønland og på Færøerne
2003 var varmerecordernes år for en række vejrstationer i både Grønland og på Færøerne. I Pittuffik i Nordvestgrønland blev der målt de højeste temperaturer, siden målingerne begyndte i 1948, og det samme gør sig gældende for Tasiilaq (siden 1895) i Østgrønland. Også i Nuuk blev det et rekordvarmt år, der dog deler varmerecorden med sommeren 1941. Her har man foretaget målinger siden 1873. Upernavik og Ilulissat oplevede det andet varmeste år siden 1873, og temperaturen for sommeren 2003 kom på flere andre vejrstationer i Grønland ind på en top-5.

I Færøernes hovedstad Tórshavn blev det ligeledes det varmeste år, siden man begyndte at foretage målinger i 1873.

Temperaturerne har generelt været stigende de seneste 10 år, men hvorvidt det er et udslag af global opvarmning er endnu for tidligt at sige noget om med sikkerhed.

DMI/SP

Rekordafsmeltning

Det Naturvidenskabelige Akademi i Schweiz har målt, at afsmeltningen af gletcherne i de schweiziske alper i 2003 var større end nogen sinde før. 110 gletschere er blevet overvåget, og de schweiziske forskere har fundet, at den største tilbagetrækning var på 150 m. Ikke en eneste af de målte gletchere er vokset eller stagneret.

Forskerne pointerer dog, at den store

afsmeltning ikke har noget med den ekstremt varme sommer i Sydeuropa i 2003 at gøre, da gletcherafsmeltning og -tilvækst reagerer meget langsomt, og at man derfor først vil kunne konkludere noget efter længevarende klimaændringer.

DMI/SP

Mars Express' pilekvist har givet bonus

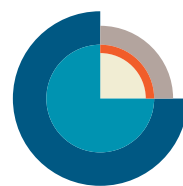
ESAs (European Space Agency) første satellit til Mars, Mars Express, har fornyligt nået sit endelige kredsløb omkring Mars. Siden den 5. januar har Mars Express leveret data, der af videnskabsmænd bliver kaldt fænomenale.

Et af hovedmålene for Mars Express-missionen er at udforske muligheden for, om der på Mars er vand tilstede i en eller anden form. Ved den første kortlægning af den sydlige polarkappe d. 18 januar har OMEGA, et kombineret kamera og infrarødt spektrometer, allerede afsløret tilstedeværelsen af vand-is og kuldioxid-is. Denne information blev konfirmeret af et højresolutionsspektrometer, PFS. De første PFS-data viser, at koncentrationen af kulstofdiioxid-isen er forskellige i hhv. den nordlige og sydlige halvkugle.

ASPERA, et plasma- og atom-analyseapparat skal endelig levere data til besvarelse af det grundlæggende spørgsmål: Har det været solvinds-erosion, der har ført til den nuværende vandmangel på Mars?

www.esa.int/PBSJ ■

Tak til vore sponsorer:

GEUS

og

og støtteabonnenter:

WaterTech a/s

og

DGE
Dansk Geo-servEx a/s
• Miljø • Vand • Råstof • Geologi